20242223881

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

3882.

Врз основа на членот 5 став (3) од Законот за Националната развојна стратегија („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 30/24), Собранието на Република Северна Македонија на седницата одржана на 29 октомври 2024 година донесе

ПРОГРАМА
ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА НАЦИОНАЛНАТА РАЗВОЈНА СТРАТЕГИЈА ЗА ПЕРИОДОТ 2024-2028 ГОДИНА

1. Со оваа програма се врши операционализација на Националната развојна стратегија 2024-2044, преку целосен преглед на структурата на мерките за периодот 2024-2028 година.

СТРАТЕШКА ОБЛАСТ БР. 1: ОДРЖЛИВА, ИНОВАТИВНА И КОНКУРЕНТНА ЕКОНОМИЈА

Мисија

Во 2044 година, македонската економија ќе биде иновативна, ефикасна, конкурентна и високоинтегрирана во меѓународната трговија и меѓународните финансии, со развиена претприемничка култура, способна да креира одржлив економски развој, односно прифатлив баланс во трите компоненти на развојот (економската, социјалната и еколошката компонента), нови продуктивни и солидно платени работни места во компании кои го следат технолошкиот развој и произведуваат добра и услуги со висока додадена вредност.

Стратешки цели

- Зелена економија базирана на знаење, иновации и дигитализација
- Високоинтегрирана економија во меѓународната трговија и меѓународните финансии
- Работна сила која ги задоволува сегашните и идните потреби на пазарот на труд

Релевантни преговарачки поглавја со ЕУ	Релевантни Цели за одржлив развој
Кластер 2: Внатрешен пазар Поглавје 1: Слободно движење на стоки Поглавје 4: Слободно движење на капитал Поглавје 3: Право на основање и слобода на давање услуги Поглавје 2: Слобода на движење на работници Поглавје 6: Право на трговски друштва Поглавје 8: Политика на конкуренција Поглавје 7: Право на интелектуална сопственост Поглавје 9: Финансиски услуги Кластер 3: Конкурентност и инклузивен раст Поглавје 26: Образование и култура Поглавје 25: Наука и истражувања Поглавје 17: Економска и монетарна политика Поглавје 16: Оданочување Поглавје 29: Царинска унија Кластер 5: Ресурси, земјоделство и кохезија Поглавје 33: Финансиски и буџетски одредби	Цел 8: Достоинствено вработување и економски раст Цел 9: Индустрија, иновации и инфраструктура Цел 4: Квалитетно образование Цел 17: Партнерства за целите за одржливиот развој Цел 1: Нема сиромаштија Цел 10: Намалени нееднаквости Цел 7: Достапна и чиста енергија Цел 16: Мир, правда и силни институции Цел 3: Добро здравје и благосостојба Цел 5: Родова еднаквост

Стратешки приоритет	Скратен опис на приоритетот	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Проценка на потребните средства (годишен просек, 2024-2028)	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со приоритетот)
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 1.1.: ЕКОНОМИЈА БАЗИРАНА НА ЗНАЕЊЕ, ИНОВАЦИИ И ДИГИТАЛИЗАЦИЈА							
1.1.1. Модел на економски раст базиран на паметна специјализација и зелена трансформација	Транзиција од модел на раст заснован на високо учество на трудот и физичкиот капитал кон раст базиран на повисоко учество на вкупната факторска продуктивност, со фокус на секторите кои се идентификувани во стратегијата за паметна специјализација.	**Министерство за економија и труд** Министерство за финансии Министерство за образование и наука Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини Фонд за иновации и технолошки развој Банка за поддршка на развојот Приватен сектор (вкл. Стопански комори) МАНУ Универзитети Научно-истражувачки центри ТИРЗ Општини	2024 година	2028 година	Капитални расходи над 4,9% од БДП [2024: 4.6% од БДП; 2025: 4.8% од БДП; 2026: 5% од БДП; 2027: 5,2% од БДП и 2028: 5,2% од БДП] Грантови преку ФИТР во вредност над 0,1% од БДП Странски директни инвестиции (над 3,7% од БДП), годишно. Инвестиции на приватниот сектор (над 29,3% од БДП (2024); над 28,8% од БДП (2025); над 28,8% од БДП (2026); над 28,5% од БДП (2027); над 29,2%	Буџет Заеми на Светска банка (согласно "Рамката за партнерство 2024-2028") Инвестиции на приватниот сектор ИПА 2 и ИПА 3 фондови (Претпристапна помош)	Раст на реален БДП над 4% годишно Искористеност на производст-вени капацитети (над 85%)

					од БДП (2028 год.)		
1.1.2. Резултати од истражување, развој и иновации како основа за забрзан и зелен економски раст	Континуиран раст на јавните вложувања во ИиР, поттикнување на бизнис-секторот за зголемување на вложувањата во ИиР вклучувајќи ги и компаниите во сопственишство на жени, развој на иновации со главен фокус на развој на зелени иновации.	**Министерство за економија и труд** Министерство за финансии Министерство за образование и наука Министерство за животна средина и просторно планирање Фонд за иновации и технолошки развој Банка за поддршка на развојот Приватен сектор (вкл. Стопански комори) МАНУ Универзитети Научно-истражувачки Институти	2024 година	2028 година	Капитални расходи над 4,9% од БДП[2024: 4.6% од БДП; 2025: 4.8% од БДП; 2026: 5% од БДП; 2027: 5,2% од БДП и 2028: 5,2% од БДП]. Грантови преку ФИТР во вредност над 0,1% од БДП Странски директни инвестиции (над 3,7% од БДП), годишно. Инвестиции на приватниот сектор (над 29,3% од БДП (2024); над 28,8% од БДП (2025); над 28,8% од БДП (2026); над 28,5% од БДП (2027); над 29,2% од БДП (2028 год.)	Буџет Инвестиции на приватен сектор Меѓународни финансиски институции	
1.1.3. Воспоставена соработка меѓу научноистражувачкиот сектор и бизнисот	Јакнење на соработката меѓу бизнис-секторот и научно-истражувачкиот сектор на земјата и научно-истражувачките јадра на компаниите,	**Министерство за образование и наука** **Министерство за економија и труд**	2024 година	2028 година	Вложувања во истражувања и развој (најмалку 0,5% од БДП) Грантови преку ФИТР во	Буџет Инвестиции на бизнис секторот	Број на активни договори за соработка помеѓу академската заедница и приватниот

	вклучувајќи и користење на дигитални платформи.	Министерство за дигитална трансформација Универзитети Научно-истражувачки Институти Приватен сектор (вкл. Стопански комори) МАНУ			вредност над 0,1% од БДП Вложување/партиципирање на бизнис секторот		сектор во областа на иновациите 30 (2028) (Програма за економски реформи) Функционални научно – технолошки паркови и други облици на соработка
1.1.4. Екосистем што поддржува претприемништво и стартапи	Развој на претприемнички знаења и вештини, ширење на претприемничката култура, поддршка на женското претприемништво, поддршка на социјалното претприемништво, поттикнување на зелените иновации, интензивирање на соработката со дијаспората и подобрување на пристапот на фирмите до средства за финансирање на развојот (кредити од домашни и странски извори, кредити за зелен раст, ризичен капитал, привлекување капитал од дијаспората и сл.), зајакнување и проширување на постојната иновациска инфраструктура, а препознавајќи ја специфичноста на предизвиците и	**Министерство за економија и труд** Министерство за финансии Министерство за образование и наука Министерство за социјална политика, демографија и млади Фонд за иновации и технолошки развој Приватен сектор (вкл. Стопански комори) Универзитети Научни институти Меѓународни развојни партнери	2024 година	2028 година	Капитални расходи над 4,9% од БДП[2024: 4.6% од БДП; 2025: 4.8% од БДП; 2026: 5% од БДП; 2027: 5,2% од БДП и 2028: 5,2% од БДП]. Грантови преку ФИТР во вредност над 0,1% од БДП Странски директни инвестиции (над 3,7% од БДП), годишно. Инвестиции на приватниот сектор (над 29,3% од БДП (2024); над 28,8% од БДП (2025); над 28,8% од БДП (2026);	Буџет Инвестиции на приватен сектор Донации од ЕУ (Претпристапни фондови на ЕУ)	Раст на реален БДП над 4% годишно Искористеност на производст-вени капацитети (над 85%)

	можностите со кои жените се соочуваат на полето на претприемништво.				над 28,5% од БДП (2027); над 29,2% од БДП (2028 год.)		
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 1.2.: ВИСОКОИНТЕГРИРАНА ЕКОНОМИЈА ВО МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА И МЕЃУНАРОДНИТЕ ФИНАНСИИ							
1.2.1. Регулативна сигурност што создава висок конкурентен притисок на домашниот пазар	Подобрување на клучните сегменти на бизнис-климата, спречување на корупцијата, неформалната економија и нелојалната конкуренција, фер регулација на бизнисите, праведен даночен систем, добро структурирана политика на привлекување на СДИ, адресирање на предизвиците кои непропорционално влијаат на жените во бизнисот, како и предрасудите/ стереотипите вградени во бизнис регулативата и сл.	**Министерство за финансии / Министерство за економија и труд** Министерство за правда Управа за јавни приходи Комисија за заштита на конкуренција Комисија за хартии од вредност Агенција за електронски комуникации Стопански комори Правен систем и сите останати регулаторни тела	2024 година	2028 година	/	Буџет ИПА 2 и ИПА 3 фондови (Претпристапна помош, План за раст за Западен Балкан)	Проценета вредност на индикаторот за квалитет на регулативата (Светска банка) над 0,7 во 2028 година (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5) Намалување на проценетиот обем на неформална економија под 30% од БДП Индекс за перцепција на корупција од страна на бизнис секторот и останати индикатори за добро владеење
1.2.2. Висок прилив на СДИ во согласност со паметната специјализација и зелената трансформација на земјата	Структурирани политики за привлекување на СДИ усогласени со процесите на паметна специјализација и зелена трансформација, користејќи родово	**Министерство за економија и труд/ Агенција за странски инвестиции и промоција на извозот**	2024 година	2028 година	Поддршка преку ТИРЗ од најмалку 0,3% од БДП	Буџет	Раст на реален БДП над 4% годишно

	одговорен пристап кој ги препознава потенцијалните родови диспаритети во прераспределба на ресурси и можности.	Министерство за финансии Дирекција за технолошки индустриско-развојни зони Министерство за животна средина и просторно планирање Народна банка на РСМ					
1.2.3. Домашни компании вклучени во регионалните и во глобалните синџири на вредност	Креирање поттикнувачки политики и обезбедување помош на домашните фирми кои имаат потенцијал да соработуваат со странските компании во индустриските зони, врз основа на суб-контракторство, заедничко организирање обуки и тренинзи со странските компании на обуки и тренинзи за со цел стекнување и усовршување на знаењата и вештините на вработените, олеснување на влезот на домашните фирми во ТИРЗ гарантирајќи дека вработените жени имаат еднаков пристап до можности за професионален развој и сл.	**Агенција за странски инвестиции и промоција на извозот /Министерство за економија и труд** Министерство за финансии Министерство за дигитална трансформација Дирекција за технолошки индустриско-развојни зони Банка за поддршка на развојот Стопански комори и бизнис заедница	2024 година	2028 година	Грантови преку ФИТР во вредност над 0,1% од БДП	Буџет Претпристапни фондови (ИПА 2 и ИПА 3 фондови) Грантови Заеми на Светска банка (согласно "Рамката за партнерство 2024-2028")	Раст на реален БДП над 4% годишно Број на производи што се извезуваат во ЕУ (CN шифри кои бележат позитивни извозни вредности)над 3.500 (2028 година) Индекс за пенетрација на извозните пазари (над 4,3) Индекс на логистички перформанси (над 3,1)

1.2.4. Пристап до конкурентни и диверзификувани финансиски услуги и капитал	Редефинирање и диверзификација на финансискиот систем, поголемо учество на кредити за поддршка на зелениот раст и дигитализацијата, поголема употреба на европските фондови, развивање различни форми на ризичен капитал, препознавајќи ги специфичните финансиски потреби и предизвици со кои се соочуваат жените во бизнисот итн.	**Министерство за финансии** Министерство за животна средина и просторно планирање Министерство за дигитална трансформација Банка за поддршка на развојот Народна банка на РСМ Комисија за хартии од вредност Финансиски институции	2024 година	2028 година	Програми на Развојна банка Заем од Светска банка за развој на приватен сектор и пристап до финансирање, 40 милиони САД долари; 2025-26 год. (согласно "Рамката за партнерство 2024-2028"	Буџет Развојна банка Светска банка	Кредити на финансискиот систем наменети за нефинан-сиски субјекти над 55% од БДП
1.2.5. Извозна структура на земјата со застапеност на добра со висок степен на финализација и на услуги со висока содржина на знаења	Поддршка на домашните иновативни компании за повисока додадена вредност (преку мерките на иновациската политика), оспособување на домашните компании за активна партиципација во производството на добра и услуги на странските инвеститори, за да се поддржи започнатиот процес на подобрување на извозната структура на земјата, и подобар третман на домашните компании од ИКТ секторот гарантирајќи дека компаниите раководени од жени имаат еднакви можности за учество.	**Министерство за економија и труд/ Агенција за странски инвестиции и промоција на извозот** Министерство за финансии Министерство за образование и наука Банка за поддршка на развојот Дирекција за технолошки индустриско-развојни зони	2024 година	2028 година	Грантови преку ФИТР во вредност од над 0,1% од БДП	Буџет Инвестиции на приватен сектор	Високотехнолошки извоз (процент од вкупниот извоз на индустриски производи) - над 4,5% Индекс за пенетрација на извозните пазари (над 4,3) Индекс на логистички перформанси (над 3,1)
1.2.6. Висок степен на формализација на економијата	Зголемување на капацитетот и	**Министерство за финансии**	2024 година	2028 година	/	Буџет	Намалување на неформалната

	ефикасноста на даночната администрација за детектирање на неформалните бизниси и за намалување на евазијата, како еден од условите за зголемување на фискалниот капацитет на земјата без дополнителни фискални оптоварувања препознавајќи ги и пресретнувајќи ги специфичните предизвици со кои се соочуваат жените во процесот на формализација на нивните бизниси.	Управа за јавни приходи Министерство за економија и труд Државен пазарен инспекторат Министерство за социјална политика, демографија и млади Стопански комори НБРМ				Донација од ЕУ (План за раст за Западен Балкан, 2024-2027)	економија под 25% од БДП во 2028 година Раст на реален БДП над 4,5% годишно
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 1.3.: РАБОТНА СИЛА ШТО ГИ ЗАДОВОЛУВА СЕГАШНИТЕ И ИДНИТЕ ПОТРЕБИ НА ПАЗАРОТ НА ТРУД							
1.3.1. Наставни програми со интегрирани предмети и содржини поврзани со иновации и претприемништво	Збогатување на наставните програми и содржини кои ги изучуваат претприемништвото и иновациите во основното, средното и високото образование и формирање на претприемнички центри (акцелератори, хабови, техно-паркови) на универзитетите во кои жените имаат еднаков пристап до овие ресурси и можат активно да учествуваат во претприемничкиот екосистем.	**Министерство за образование и наука** Национален совет за високо образование и научно-истражувачка дејност Агенција за квалитет во високото образование Биро за развој на образование Центар за стручно образование и обука Универзитети Научно-истражувачки центри	2024 година	2028 година	Во рамки на постојните буџетски програми Компонента на заем за развој на човечки капитал (Светска банка (согласно "Рамката за партнерство 2024-2028"), 80 милиони долари) Инвестиции на бизнис сектор	Буџет Заеми од Светска банка Бизнис сектор	Бруто-домашна потрошувачка на истражување и развој, како процент од БДП (најмалку 0,5% од БДП)

		Стопански комори и бизнис сектор Општини					
1.3.2. Задолжителна практична настава во средното и во високото образование	Поголема застапеност и подобар квалитет на практиката, вклучување на бизнис-секторот во изготвувањето на наставните програми и изразување на своите потреби за видот на струките и занаетите, како и обезбедување поттикнувачки мерки за фирмите кои организираат практична настава и соодветни надоместоци за практикантите и ќе гарантира родово одговорен пристап кој ги адресира потенцијалните родови диспаритети во пристапот до средно образование и квалитетна пракса. Подобар квалитет на задолжителната практика на факултетите и финансиски стимули за фирмите кои ќе се обврзат да ги вработат добрите студенти.	**Министерство за образование и наука** Национален совет за високо образование и научно истражувачка дејност Агенција за квалитет во високото образование Универзитети Биро за развој на образование Центар за стручно образование и обука Стопански комори/бизнис сектор Општини	2024 година	2028 година	/	Буџет Бизнис сектор	Стапка на невработеност на млади (15-29 години) под 30% во 2028 година
1.3.3. Кариерен развој на ученици и студенти	Преку обезбедување услуги за кариерно насочување и советување, поддршка за младите луѓе да направат избори во согласност со нивните интереси и да се стекнуваат со вештини и знаења кои ги бара пазарот на труд кое ги	**Министерство за образование и наука** Универзитети Биро за развој на образование Центар за стручно образование и обука Стопански комори	2024 година	2028 година	Вкупни буџетски расходи за образование и наука (над 4% од БДП) (во согласност со Националната стратегија за млади)	/	Стапка на невработеност на млади (15-29 години) под 30% во 2028 година

	препознава специфичните потреби и аспирации на момчињата и девојчињата.						
1.3.4. Формално и неформално образование во согласност со технолошките и со пазарните трендови	Утврдување на јазот помеѓу понудата и побарувачката за работна сила на пазарот на труд во поглед на знаењето, вештините, работните профили, како и усогласување на програмите за образование и обука со технолошките промени и трендови, односно сегашните и идните промени и потреби на пазарот на труд гарантирајќи дека и мажите и жените имаат можности да се стекнат со вештини потребни за технолошки развој и да ги пресретнат потребите на пазарот на труд, валидација на неформално и информално учење, обезбедување на квалитет, пост-средно образование и доживотно учење.	**Министерство за образование и наука** Национален совет за високо образование и научно истражувачка дејност Агенција за квалитет во високото образование Агенција за вработување Универзитети Биро за развој на образование Центар за стручно образование и обука Центар за образование на возрасни Стопански комори	2024 година	2028 година	Постојни буџетски програми Компонента на заем за развој на човечки капитал (Светска банка, огласно "Рамката за партнерство 2024-2028"), 80 милиони долари)	Буџет Заеми на Светска банка Донација од ЕУ (ИПА 2 и ИПА 3 фондови)	Стапка на невработеност на млади (15-29 години) под 30% во 2028 година Стапка на невработеност под 10% од работната сила Учество на неформално вработени во вкупниот број на вработени лица (ДЗС - АРС) под 8% (Програма за економски реформи)
1.3.5. Воспоставена мобилност на работната сила со фокус на привлекувањето интелект („brain gain")	Реверзибилна мобилност на младите и високообразовните кадри од странство. Воспоставување на соработка со научната дијаспора во правец на обезбедување на поддршка од иселениците за развој на домашната	**Министерство за образование и наука** Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за економија и труд	2024 година	2028 година	Во согласност со Националната стратегија за демографски развој	/	Зголемување на миграцискиот прилив на иселеници од странство за 5% годишно Стапка на вработеност (15-64 години)

	економија преку нивни инвестиции и поврзување со компании и научно-истражувачки центри гарантирајќи дека придобивките од овие можности се достапни за жените и мажите	Агенција за иселеништво МАНУ Универзитети Стопански комори					над 53% во 2028 година
1.3.6. Регулирана легална имиграција за справување со недостигот на пазарот на трудот	Ефективно управување и искористување на потенцијалот на надворешните миграции и обезбедување на регулирана интеграција на пазарот на труд препознавајќи ги потенцијалните разлики како имиграциските политики може да влијаат на мажите и жените	**Министерство за надворешни работи и надворешна трговија** Министерство за внатрешни работи Стопански комори Министерство за економија и труд Државен завод за статистика	2024 година	2028 година	Во согласност со Националната стратегија за демографски развој	/	Стапка на вработеност (15-64 години) над 53% во 2028 година
1.3.7. Зголемено учество на жените и на ранливите групи во економските текови на државата	Создавање на услови и поттикнувачки мерки за зголемување на стапката на активност на работната сила и фокус на активација на жените и ранливите групи.	**Министерство за социјална политика, демографија и млади** Министерство за економија и труд Стопански комори Агенција за вработување Граѓански организации	2024 година	2028 година	Грантови за женско претприемништ-во Грантови за самовработување	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ (Донации од ЕУ)	Стапка на активност на жените на пазарот на работна сила (15-64) над 58% во 2028 година
1.3.8. Инвестиции во талентирани ученици и студенти	Усвојување на програми за стипендии за поддршка на талентирани ученици и студенти од различни области во согласност со националните приоритети. Грантови за истражување и иновации и поттикнување на студентите да учествуваат во истражувачки и развојни проекти.	**Министерство за образование и наука** Министерство за социјална политика, демографија и млади Биро за развој на образованието Стопански комори МАНУ	2024 година	2028 година	Буџетски трошоци за образование и наука (над 4% од БДП) Поддршка на бизнис сектор	Буџет Буџети на ЕЛС бизнис сектор	Стапка на невработе-ност под 10% од работната сила

СТРАТЕШКА ОБЛАСТ БР. 2: ОДРЖЛИВ ЛОКАЛЕН И РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ ШТО ОБЕЗБЕДУВА КОХЕЗИЈА

Мисија

Сите луѓе, без разлика на местото на живеење, имаат еднаков пристап до можности за висок квалитет на живот. Партнерството и соработката со локалните заедници резултира со зајакната инфраструктура и услуги што го поттикнуваат економскиот раст, социјалниот напредок ***и ги адресираат потенцијалните родови диспартети***.

Стратешки цели

- Намалени диспаритети во рамки на и меѓу планските региони
- Луѓето имаат корист од отпорна капитална инфраструктура
- Функционални и фискално одржливи општини

Релевантни преговарачки поглавја со ЕУ	Релевантни Цели за одржлив развој
Кластер 5: Ресурси, земјоделство и кохезија Поглавје 22: Регионална политика и координација на структурни инструменти Кластер 4: Зелена агенда и одржлива поврзаност Поглавје 14: Транспортна политика Поглавје 21: Трансевропски мрежи Кластер 2: Внатрешен пазар Поглавје 2: Слобода на движење на работници Кластер 1: Фундаменти Поглавје 18: Статистика	Цел 11: Одржливи градови и заедници Цел 10: Намалени нееднаквости Цел 8: Достоинствено вработување и економски раст Цел 5: Родова еднаквост Цел 9: Индустрија, иновации и инфраструктура Цел 16: Мир, правда и силни институции Цел 1: Нема сиромаштија Цел 2: Нула глад Цел 6: Чиста вода и санитетски услови Цел 12: Одговорна потрошувачка и производство Цел 15: Живот на копно

Стратешки приоритет	Скратен опис на приоритетот	Водечки орган Други органи	Почетендату м	Планирандат ум на извршување	Проценка на потребните средства (годишен просек, 2024-2028)	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со приоритетот)
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 2.1.: НАМАЛЕНИ ДИСПАРИТЕТИ ВО РАМКИ НА И МЕЃУ ПЛАНСКИТЕ РЕГИОНИ							
2.1.1. Полицентричен просторен развој и висок степен на внатрешна и на надворешна територијална кохезија	Поттикнување на рамномерен и одржлив развој на целата територија, со намалување на разликите меѓу и во рамките на планските региони и усогласување на политиките со принципите на територијална кохезија со родово инклузивна перспектива според пристапот на Европската Унија.	**Министерство за локална самоуправа** Министерство за финансии Министерство за животна средина и просторно планирање Министерство за транспорт Биро за регионален развој Агенција за планирање на просторот Министерство за односи меѓу заедниците Плански региони Единици на локална самоуправа	2024 година	2028 година	Вкупни општински приходи на сите ЕЛС над 5% од БДП Средства за рамномерен регионален развој (најмалку 1% од БДП)	Сопствени приходи на ЕЛС Поделени даноци Трансфери од централен буџет ИПА 2 и ИПА 3 фондови (Претпристапн а помош)	Степен на фискална децентрали-зација над 5% од БДП
2.1.2. Населени места со развиена инфраструктура и динамичен социоекономски и културен живот	Поттикнување на модерни и добро поврзани градови и рурални области со развиена и отпорна инфраструктура, кои ги адресираат специфичните потреби и улоги кои ги имаат мажите и жените во рурални средини, вклучувајќи транспорт и комунални услуги. Преку насочени иницијативи и инвестиции ќе се зајакнат	**Министерство за локална самоуправа/ Министерство за транспорт** Министерство за животна средина и просторно планирање Министерство за социјална	2024 година	2028 година	Вкупни општински приходи на сите ЕЛС над 5% од БДП Средства за рамномерен регионален развој (најмалку 1% од БДП)	Сопствени приходи на ЕЛС Поделени даноци Трансфери од централен буџет	Степен на фискална децентрали-зација над 5% од БДП

	руралните средини, а со стратешко усогласување на развојните напори со локалните ресурси и можности ќе се подобри безбедноста на храната, еколошката одржливост и економскиот просперитет во руралните области.	политика, демографија и млади Агенција за планирање на просторот Биро за регионален развој Плански региони Единици на локална самоуправа Бизнис сектор				Инвестиции на бизнис секторот	
2.1.3. Квалитетни и инклузивни јавни услуги	Квалитетно обезбедување услуги како што се здравството, образованието, социјалната заштита, инфраструктурата, истовремено обезбедувајќи услови за маргинализираните и ранливите заедници. Интегрирање на дигитални решенија за премостување на географските празнини и пристап до тешко достапните заедници имаат корист од квалитетна здравствена заштита, социјална поддршка и услуги за заштита на децата.	**Влада на РСМ** **Министерство за финансии** Министерство за локална самоуправа Министерство за јавна администрација Министерство за дитигална трансформација Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство Министерство за култура и туризам Министерство за здравство Министерство за образование и наука Министерство за социјална политика,	2024 година	2028 година	Вкупни општински приходи на сите ЕЛС над 5% од БДП Средства за рамномерен регионален развој (најмалку 1% од БДП) Заем за поврзаност на локални патишта, 25 милиони САД долари (Светска банка, согласно "Рамката за партнерство 2024-2028"	Сопствени приходи на ЕЛС Поделени даноци Трансфери од централен буџет Заем од Светска банка ИПА 2 и ИПА 3 фондови (Претпристапна помош)	Степен на фискална децентрализација над 5% од БДП

		демографија и млади Министерство за односи меѓу заедниците Плански региони Единици на локална самоуправа					
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 2.2.: КАПИТАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА ВО ФУНКЦИЈА НА ПОДОБАР ЖИВОТ							
2.2.1. Изградени и одржувани европски инфраструктурни коридори и безбедна и модерна патна и железничка мрежа	Активно учество во проширувањето и модернизацијата на клучните транспортни коридори.	**Влада на РСМ** Министерство за транспорт Министерство за финансии Министерство за локална самоуправа Агенција за планирање на просторот Плански региони Единици на локална самоуправа	2024 година	2028 година	Капитални расходи над 4,5% од БДП[2024: 4.6% од БДП; 2025: 4.5% од БДП; 2026: 4.9% од БДП; 2027: 5% од БДП и 2028: 5.2% од БДП]. Програма ДА Инвестиции во железничка инфраструктура (>1,9 милијарди денари) Заеми на Светска банка (согласно "Рамката за партнерство 2024-2028") [1] модернизација и изградба на патишта, 30 милиони САД долари (2024 год) Заем за регионална трговија и транспорт 2 (30	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ Заеми на Светска банка	Пораст на индексот за регионален развој за 10 процентни поени

					милиони САД долари, Светска банка)		
2.2.2. Дигитализирано и функционално просторно и урбанистичко планирање	Усогласување на институционалната и комуналната инфраструктура со европските стандарди, ефикасно управување со урбаниот и просторниот развој, осигурувајќи дека во рамките на кој проектите се дизајнирани на инклузивен начин со фокус на одржливост и еколошки размислувања и согласно специфичните потреби и улоги на мажите и жените во урбаното и просторно планирање	**Влада на РСМ** **Единици на локална самоуправа** Министерство за животна средина и просторно планирање Агенција за планирање на просторот Министерство за дигитална трансформација Министерство за транспорт Министерство за локална самоуправа Единици на локалната самоуправа	2024 година	2028 година	Капитални расходи над 4,5% од БДП 2024: 4.6% од БДП; 2025: 4.5% од БДП; 2026: 4.9% од БДП; 2027: 5% од БДП и 2028: 5.2% од БДП. Заем од Светска банка (Агенда за дигитален развој, 50 милиони САД долари – 2025 година)	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ	Пораст на индексот за регионален развој за 10 процентни поени
2.2.3. Одржлив систем на долгорочно финансирање и градење отпорна капитална инфраструктура	Долгорочно приоретизирање и планирање на потребните финансии за клучните капитални проекти и максимизирање на ефективноста на буџетските средства (вредност за пари), насочувајќи ги ресурсите во проекти кои се од огромно значење за одржливиот развој и различните влијанија кои истите ги имаат врз жените и мажите	**Влада на РСМ/** Министерство за финансии Министерство за транспорт Министерство за животна средина и просторно планирање Единици на локална самоуправа	2024 година	2028 година	Капитални расходи над 4,5% од БДП 2024: 4.6% од БДП; 2025: 4.5% од БДП; 2026: 4.9% од БДП; 2027: 5% од БДП и 2028: 5.2% од БДП. Заем од Светска банка (согласно "Рамката за партнерство	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Заеми на Светска банка	Пораст на индексот за регионален развој за 10 п.п. до 2028 година Пораст на индексот на развој на руралните средини за 10 п.п. до 2028 година Процент (%) на население

					2024-2028") за: [1] одржлив општински развој, 50 милиони САД долари; 2025-26 год. [2] Земјо-делство (50 милиони САД долари, 2027-2028 год)		покриено со системот за управување со отпадни води (над 32% во 2028 година)
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 2.3.: ФУНКЦИОНАЛНИ И ФИСКАЛНО ОДРЖЛИВИ ОПШТИНИ							
2.3.1. Единици на локална самоуправа што на ефективен начин ги извршуваат своите надлежности	Поттикнување на децентрализирано управување, подобрување на испораката на локалните јавни услуги кои адресираат родово специфични предизвици и промовирање на развојот на заедницата	**Единици на локална самоуправа/ Министерство за локална самоуправа Влада на РСМ** Министерство за финансии Министерство за дигитална трансформација Други министерства поврзани со надлежностите на ЕЛС ЗЕЛС	2024 година	2028 година	Вкупни буџетски расходи на ЕЛС од најмалку 5% од БДП Буџетска програма за децентрализа-ција (> 30 милијарди денари годишно)	Сопствени приходи на ЕЛС Поделени даноци Трансфери од централен буџет	Комбиниран показател (AROPE), стапка на сиромашни или социјално исклучени лица (под 40%)
2.3.2. Фискално автономни единици на локална самоуправа со силни сопствени извори на приходи	Обезбедување повисок степен на фискална автономија (законска и функционална) со цел зајакнување на фискалните капацитети на општините, паралелно со зајакнување на нивните капацитети за управување, обезбедувајќи дека одлуките за буџетот ги земаат во предвид родово сензитивните потреби и	**Единици на локална самоуправа** Министерство за финансии Министерство за локална самоуправа Други министерства поврзани со	2024 година	2028 година	Вкупни буџетски расходи на ЕЛС од најмалку 5% од БДП	Сопствени приходи на ЕЛС Поделени даноци Трансфери од централен буџет	Пораст на индексот за регионален развој за 10 п.п. до 2028 година Пораст на индексот на развој на руралните средини за 10

	промовираат учество на жените во локалното управување	надлежностите на ЕЛС ЗЕЛС					п.п. до 2028 година
2.3.3. Фискални трансфери засновани на перформансите и на потребите на локалните самоуправи	Систем на фискални трансфери, особено капитални трансфери коишто ќе ги земе предвид спецификите/разликите и потребите на локалните самоуправи, притоа обезбедувајќи зголемување на нивните перформанси. Инвестирањето во критичните области, како што се инфраструктурата, комуналните дејности, образованието и здравството.	**Министерство за финансии** Единици на локална самоуправа Министерство за локална самоуправа Министерство за образование и наука Министерство за здравство Министерство за одбрана Министерство за култура и туризам Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за транспорт	2024 година	2028 година	Вкупни буџетски расходи на ЕЛС од најмалку 5% од БДП	Сопствени приходи на ЕЛС Поделени даноци Трансфери од централен буџет	Пораст на индексот за регионален развој за 10 п.п. до 2028 година Пораст на индексот на развој на руралните средини за 10 п.п. до 2028 година
2.3.4. Родово одговорен пристап во управувањето и буџетирањето во локалните самоуправи	Имплементирање на родово одговорни практики и родовото буџетирање за да се унапреди социјалната еднаквост и да поттикне поинклузивен и репрезентативен систем на локално управување	**Единици на локална самоуправа** Министерство за финансии Министерство за локална самоуправа Министерство за образование и наука Министерство за здравство Министерство за одбрана	2024 година	2028 година	/	Сопствени приходи на ЕЛС Поделени даноци Трансфери од централен буџет	Процент на ЕЛС кои применуваат родово одговорен пристап (над 30%) до 2028 година

		Министерство за култура и туризам Министерство за социјална политика, демографија и млади					

СТРАТЕШКА ОБЛАСТ БР. 3: ДЕМОГРАФСКА РЕВИТАЛИЗАЦИЈА И КУЛТУРЕН И СОЦИЈАЛЕН РАЗВОЈ

Мисија

Нашата мисија е да поттикнеме демографска ревитализација и социјален развој во Северна Македонија, создавајќи одржлива средина каде што сите поединци и заедници можат да напредуваат. За да се оствари ова потребна е примена на пристап кој промовира координирано управување, проактивно планирање и иновативни стратегии за справување со демографските промени и социјалните предизвици. Нашиот примарен фокус е на подобрување на општествениот развој и демографската стабилност преку соработка со сите релевантни сектори од суштинско значење за благосостојбата на нашето општество ***преку препознавање на специфичните потреби и предизвици со кои се соочуваат жените и мажите***. Ефективното споделување информации и меѓусекторската соработка се најважни во нашата мисија да се осигуриме дека нашите политики имаат приоритет на зајакнувањето и вклучувањето на сите поединци, промовирање на културниот идентитет и градење социјална отпорност. Основната идеја е да се создаде општество кое е демографски балансирано, економски просперитетно и социјално кохезивно, обезбедувајќи ја безбедноста и стабилноста на нашата нација за генерациите што доаѓаат.

Стратешки цели

- Балансирани и одржливи демографски движења
- Здрави и среќни луѓе
- Инклузивен и ефикасен систем на социјална заштита и социјална сигурност
- Општество базирано на знаење, критичко размислување и вредности
- Препознатлив културен идентитет и вредности.

Релевантни преговарачки поглавјасо ЕУ	Релевантни Цели за одржлив развој
Кластер 3: Конкурентност и инклузивен раст Поглавје 19: Социјална политика и вработување Кластер 2: Внатрешен пазар Поглавје 2: Слобода на движење на работници	Цел 8: Достоинствено вработување и економски раст Цел 3: Добро здравје и благосостојба Цел 1: Нема сиромаштија Цел 11: Одржливи градови и заедници Цел 10: Намалени нееднаквости Цел 4: Квалитетно образование Цел 9: Индустрија, иновации и инфраструктура Цел 2: Нема глад Цел 12: Одржлива потрошувачка и производство Цел 7: Достапна и чиста енергија

Стратешки приоритет	Скратен опис на приоритетот	Водечки орган Други органи	Почетендату м	Планирандат ум на извршување	Проценка на потребните средства (годишен просек, 2024-2028)	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со приоритетот)
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 3.1.: БАЛАНСИРАНИ И ОДРЖЛИВИ ДЕМОГРАФСКИ ДВИЖЕЊА							
3.1.1. Рамнотежа меѓу семејните и професионалните обврски	Со обезбедување механизми за поддршка за семејствата и родителите, да се поттикне растот на населението, да се ублажат финансиските оптоварувања поврзани со воспитувањето на децата и да им овозможи на поединците да го балансираат својот професионален и личниот живот и да се подобри достапноста и условите за домување. Поддршка на демографската ревитализација и наталаитетот, но и активација на жените на пазарот на работна сила и овозможување услови за кариерен развој.	**Влада на РСМ** Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за економија и труд Министерство за здравство Министерство за образование и наука	2024 година	2028 година	Буџетска програма 7104 Семејства и деца – најмалку 111,5 милијарди денари (2024 год.) Останата буџетска поддршка за проекти со директно и посредно влијание	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ	Неделен фонд на работни часови (под 40)
3.1.2. Развиена институционална соработка, координација и промовирање на реинтеграција на дијаспората	Поврзување со дијаспората за да се искористи нивното знаење, експертиза и ресурси со што ќе се подобри присуството на земјата на глобалните пазари и ќе се олесни трансферот на знаење, инвестициите и	**Влада на РСМ** Агенција за иселеништво Министерство за надворешни работи и надворешна трговија Министерство за економија и труд	2024 година	2028 година	/	/	Индекс на демографски притисок (0; 100%) – под 55% (Фонд за мир) Позитивен нето миграциски прилив

	културната размена која е инклузивна и одговорена кон родово специфичните потреби и можности за придонес. Промовирање на реинтеграција на повратниците	Министерство за локална самоуправа Министерство за социјална политика, демографија и млади Стопански комори					
3.1.3. Демографски ревитализирани рурални места	Примена на повеќеслоен пристап кој започнува со развој на руралната инфраструктура, а потоа со зајакнувањето на услугите, поттикнување на развојот на агробизнисот и диверзификацијата на руралната економија преку поддршка на малите и средни претпријатија. Промовирање на одржливото земјоделство и еколошките практики кои ги препознаваат и адресират специфичните предизвици и можности со кои се соочуваат младите жени и девојки со акцент на културните традиции и културното наследство.	**Влада на РСМ** Министерство за локална самоуправа Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за транспорт Министерство за здравство Министерство за финансии Биро за регионален развој Министерство за економија и труд Министерство за образование и наука Државен завод за статистика Плански региони Единици на локална самоуправа	2024 година	2028 година	Капитални расходи над 4,5% од БДП[2024: 4.6% од БДП; 2025: 4.5% од БДП; 2026: 4.9% од БДП; 2027: 5% од БДП и 2028: 5.2% од БДП]. Вкупни буџетски расходи на ЕЛС од најмалку 5% од БДП. Заем од Светска банка за: [1] одржлив општински развој, 50 милиони САД долари; 2025-26 год. [2] Земјоделство (50 милиони САД долари, 2027-2028 год)	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Заеми за Светска банка Бизнис сектор	Нето миграциски прилив во најмалку 10 рурални општини Индекс на демографски притисок (0; 100%) – под 55% (Фонд за мир) Позитивен нето миграциски прилив
3.1.4. Достапно и квалитетно домување	Спроведување политики и стимулации кои поттикнуваат изградба на домови со пристапни цени, вклучувајќи	**Влада на РСМ** **Министерство за социјална политика,**	2024 година		Капитални расходи над 4,5% од БДП	Буџет Буџети на ЕЛС	Усвоена регулатива за достапно домување

	субвенции, даночни стимулации и рационализирани регулативи за да се намали финансискиот товар на потенцијалните сопственици, земајќи ги во предвид различните предизвици и можности со кои се соочуваат мажите и жените. Развој на програми за социјално домување за поединци и семејства со ниски приходи. Решавањето на прашањата поврзани со енергетската ефикасност и одржливост во домувањето може да ги намали долгорочните трошоци за домување и да придонесе за подобрување на условите за живеење.	**демографија и млади** Министерство за транспорт Министерство за финансии Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини, Министерство за локална самоуправа Единици на локална самоуправа ЗЕЛС		2028 година	2024: 4.6% од БДП; 2025: 4.5% од БДП; 2026: 4.9% од БДП; 2027: 5% од БДП и 2028: 5.2% од БДП. Вкупни буџетски расходи на ЕЛС од најмалку 5% од БДП	Претпристапни фондови на ЕУ	Број на корисници кои обезбедиле достапно домување
3.1.5. Системско управување со внатрешни и со надворешни миграциски текови	Преку систематско собирање и анализа на податоци, сеопфатно анализирање на миграциските трендови, идентификување на клучните двигатели, активен одговор на внатрешните и надворешните миграциски предизвици како и управување со предизвиците поврзани со децата мигранти, како и со присилните и мешаните миграциски движења.	**Влада на РСМ** Министерство за внатрешни работи МАНУ Министерство за локална самоуправа Агенција за иселеништво Министерство за надворешни работи и надворешна трговија Министерство за образование и наука	2024 година	2028 година	Вкупни буџетски расходи на централниот буџет над 35% од БДП Вкупни буџетски расходи на ЕЛС од најмалку 5% од БДП	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ	Индекс на демографски притисок (0; 100%) – под 55% (Фонд за мир) Позитивен нето миграциски прилив

		Министерство за социјална политика, демографија и млади Биро за регионален развој ЕЛС/ЗЕЛС					
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 3.2.: ЗДРАВИ И СРЕЌНИ ЛУЃЕ							
3.2.1. Граѓани што практикуваат здрав начин на живот	Фокусирање на превентивни мерки, како што е едукацијата за исхраната и важноста на активниот начин на живот.	**Министерство за здравство** Министерство за образование и наука Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за спорт	2024 година	2028 година	/	Буџет	Очекуван здрав живот на 60 години (над 15) Очекуван здрав живот при раѓање (над 67 години)
3.2.3. Граѓани фокусирани на превентивна здравствена заштита за сите фактори на ризик	Одредување на родово одговорни фактори на ризик преку иницијативи за јавно здравје.	**Министерство за здравство** **Центар за јавно здравје** **Центри за јавно здравје** Министерство за образование и наука Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за економија и труд ЕЛС	2024 година	2028 година	Вкупни буџетски расходи за здравство (над 5,5% од БДП)	/	
3.2.3. Граѓани што живеат во ментална благосостојба	Акцент на емоционалното и	**Министерство за здравство**	2024 година		/	/	

	психолошкото здравје на сите категории граѓани	Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за образование и наука **ЕЛС**		2028 година			
3.2.4. Јавен здравствен систем што предвидува и се справува со постојните и идните здравствени, демографски и финансиски предизвици	Финансирање со кое се овозможува добро опремени и квалитетно менаџирани здравствени установи, кои се добро опремени, соодветно платен медицински персонал и лесно достапни основните услуги. Јавно здравство со напредни технологии и функционален информациски систем	**Министерство за здравство** **Министерство за финансии**	2024 година	2028 година	Вкупни буџетски расходи за здравство (над 5,5% од БДП)		Вкупни буџетски расходи за здравство (над 5,5% од БДП)
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 3.3.: ИНКЛУЗИВЕН И ЕФИКАСЕН СИСТЕМ НА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И СОЦИЈАЛНА СИГУРНОСТ							
3.3.1. Проактивна превенција од социјални ризици	Родово одговорни политики и иницијативи кои се однесуваат на прашања како што се сиромаштијата, невработеноста и здравствените разлики. Фокус на рана превенција интервенција.	**Министерство за социјална политика, демографија и млади** Министерство за финансии Министерство за економија и труд Министерство за здравство / Центар за јавно здравје Министерство за образование и наука Министерство за здравство	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за социјална заштита (над 12% од БДП) Заем од Светска банка (Подобрување на социјалните услуги 2, 30 милиони САД долари)	Буџет Буџети на ЕЛС Заеми од Светска банка Претпристапни фондови на ЕУ	Стапка на сиромаштија (под 20%) Процент на потомство кое живее под меѓународната стапка на сиромаштија според род, возраст, вработување и место на живеење (урбано/рурално) претставено во категории Под 21,8% (вкупно)

		Институт за јавно здравје Центри за јавно здравје ЕЛС					Под 21,9% (жени) Под 30,3 % (деца) Под 45,1% (невработени лица)
3.3.2. Правичен систем на социјална заштита со соодветно таргетирање на ранливите категории граѓани	Структуриран пристап за идентификување и помош на ранливите групи во населението со цел тие да ги остварат целосните потенцијали, обезбедувајќи распределба на поддршката онаму каде што е најпотребна земајќи ги во предвид различните состојби во кои овие поединци се наоѓаат	**Министерство за социјална политика, демографија и млади (Центри за социјална заштита и останата социјална инфраструктура)** Министерство за финансии Министерство за економија и труд ЕЛС-ЗЕЛС	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за социјална заштита (над 12% од БДП) Заем од Светска банка (Подобрување на социјалните услуги 2, 30 милиони САД долари)	Буџет Буџети на ЕЛС Заеми од Светска банка	Стапка на сиромаштија (под 20%)
3.3.3. Развиени јавни социјални услуги достапни за сите	Инвестиции во здравството, образованието, социјалната заштита и други основни услуги, со акцент на проширување на инфраструктурата, подобрување на квалитетот и намалување на разликите. Развој на програми посветени на палијативна нега со родово инклузивен пристап кој ги препознава различните потреби на пациентите жени и мажи. Јакнење на јавната свест и обука на	**Министерство за социјална политика, демографија и млади** Министерство за финансии Министерство за здравство Министерство за образование и наука Министерство за дигитална трансформација Министерство за култура и туризам	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за социјална заштита (над 12% од БДП) Буџетски расходи за останати јавни социјални услуги	Буџет Буџети на ЕЛС ИПА 2 и ИПА 3 фондови (Претпристапни фондови на ЕУ)	Стапка на сиромаштија (под 20%)

	здравствените работници	Министерство за јавна администрација Министерство за локална самоуправа					
3.3.4. Социјални трансфери усогласени со животниот стандард	Финансиска помош и бенефиции кои се сразмерни на економската реалност на граѓаните преку прилагодувања и подобрувања во програмите за социјална заштита	**Министерство за социјална политика, демографија и млади** Министерство за финансии	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за социјална заштита (над 12% од БДП)	Буџет Буџети на ЕЛС	Стапка на сиромаштија (под 20%)
3.3.5. Интегрирани и активирани ранливи категории во општеството во согласност со индивидуалните можности	Со спроведување политики кои промовираат вклучување и активно учество на овие групи, државата може да го искористи потенцијалот на целото нејзино население преку надминување на родовите бариери кои го попречуваат активното учество на жените и мажите подеднакво.	**Министерство за социјална политика, демографија и млади** Министерство за финансии Стопански комори Министерство за локална самоуправа ЕЛС Граѓански организации	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за социјална заштита (над 12% од БДП)	Буџет Буџети на ЕЛС	Стапка на сиромаштија (под 20%)
3.3.6. Финансиски стабилни и одржливи столбови на пензиско осигурување	Обезбедување долгорочна финансиска сигурност на населението со право на пензија, преку обезбедување на финансиската одржливост на пензиското осигурување.	**Министерство за социјална политика, демографија и млади** Министерство за финансии МАПАС -Агенција за супервизија на капитално финансирано	2024 година	2028 година	Вкупни расходи на Фондот за ПИО (над 101 млрд. ден. во 2024 год.; над 106 млрд. ден. во 2025; над 111 млрд. ден. во 2026 год.; над 116 млрд. ден. во 2027 год.; над 121	Буџет Фонд за ПИО	

		пензиско осигурување Фонд за ПИО Пензиски друштва			млрд. ден. во 2028 год.)		
3.3.7. Зачувување на куповната моќ на пензиските примања	Осигурување дека пензионерите можат да го одржат својот животен стандард и да ги задоволат своите финансиски потреби преку спроведување на политики и прилагодувања кои ги одржуваат пензиските бенефиции во согласност со трошоците за живот и инфлацијата	**Министерство за социјална политика, демографија и млади** Министерство за финансии Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување Фонд за ПИО	2024 година	2028 година	Вкупни расходи на Фондот за ПИО (над 101 млрд. ден. во 2024 год.; над 106 млрд. ден. во 2025; над 111 млрд. ден. во 2026 год.; над 116 млрд. ден. во 2027 год.; над 121 млрд. ден. во 2028 год.)	Буџет Приватни пензиски друштва и пензиски фондови	Стапка на сиромаштија (под 20%)
3.3.8. Имплементиран концепт на активно и здраво стареење	Охрабрувајќи ги постарите граѓани вклучувајќи ги жените и мажите и овозможувајќи им да водат активен и ангажиран живот, земјата ќе може да го искористи нивното огромното искуство, мудрост и вештини. Создавање овозможувачка средина за зголемување на отпорноста на старите лица. Проекциите на населението покажуваат дека учеството на постарата популација ќе се зголеми. За да се обезбеди здравје и благосостојба на постарите лица, од	**Министерство за социјална политика, демографија и млади** **Министерство за здравство** **Министерство за спорт** **ЕЛС**	2024 година	2028 година	/	/	Очекуван здрав живот на 60 години (над 15)

	суштинско значење е да се идентификуваат нивните потреби поврзани со активното стареење. Тоа ќе овозможи стратешко планирање кое поттикнува меѓугенерациска поддршка.						
3.3.9. Функционален систем на превенција и заштита од насилство врз жените и родово засновано насилство	Зајакнување на системите за превенција и пријавување на родово базирано насилство. Зголемување на довербата во постојните системи и услуги и зајакнување на институционалниот капацитет за прецизна проценка на ризикот од насилство и да преземат соодветни мерки за заштита на жртвите.	**Министерство за внатрешни работи** **Министерство за социјална политика, демографија и млади** Министерство за правда Министерство за образование и наука Министерство за здравство	2024 година	2028 година	/	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ	Намален број на регистрирани случаи на родово засновано насилство и насилство вр жените (за најмалку 20%)
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 3.4.: ОПШТЕСТВО БАЗИРАНО НА ЗНАЕЊЕ, КРИТИЧКО РАЗМИСЛУВАЊЕ И ВРЕДНОСТИ							
3.4.1. Задолжително предучилишно образование	Пристап до раното детско образование на сите деца на возраст од три до пет години, преку носење на политики и регулативи кои бараат присуство во предучилишни програми земајќи ги во предвид родово специфичните фактори кои влијаат на еднакви можности и	**Министерство за образование и наука** Министерство за социјална политика, демографија и млади Биро за развој на образованието	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за образование и наука над 4% од БДП	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од меѓународни организации	Глобален индекс на знаење (над 52)

	резултати кај момчињата и девојчињата.						
3.4.2. Резултати од учење во формалното образование усогласени со меѓународните стандарди	Ученици кои ги исполнуваат глобалните одредници за знаење и вештини. Темелни реформи во сите степени на системот на формалното образование и поттикнување на креативноста, вклучувајќи ги родово сензитивните фактори кои треба да гарантираат дека девојчињата и момчињата имаат еднаков пристап до квалитетно образование и дека средината за учење е поддржувачка за нивните различни потреби и интереси.	**Министерство за образование и наука** Биро за развој на образованието Центар за стручно образование и обука Државен испитен центар Образовни институции	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за образование и наука над 4% од БДП	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од меѓународни организации	Глобален индекс на знаење (над 52)
3.4.3. Меѓународно препознаени и конкурентни високообразовни и научни институции	Рационализирање на хипертрофираната мрежа на високообразовни институции, воведување на строги критериуми за нивна акредитација и реакредитација, за евалуација и за поттикнување на интересот на високообразовните и научните институции за екстерна акредитација	**Министерство за образование и наука** Агенција за квалитет во високото образование Национален совет за високо образование и научно-истражувачка дејност Универзитети МАНУ	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за образование и наука над 4% од БДП	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ	Најмалку еден универзитет во првите 2.000 универзитети на списокот на „Times Higher Education“ или на Шангајскиот Џиао Тонг универзитет

3.4.4. Информалното образование признаено во системот на вештини	Вреднување и признавање на знаењето и компетенциите стекнати надвор од образовните институции, преку препознавање во националната рамка за вештини. Систем за валидација неформално и информално учење Препознавање на претходно стекнато знаење	**Министерство за образование и наука** **Биро за развој на образование** **Центар за стручно образование и обука** **Центар за образование на возрасни** Министерство за социјална политика демографија и млади Агенција за квалитет во високотообразование Национален совет за високо образование и научноистражу-вачка дејност Стопански комори	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за образование и наука над 4% од БДП	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ	Глобален индекс на знаење (над 52)
3.4.5. Воспитно образовен систем што ги поттикнува и развива демократските вредности во општеството	Создавање на силна основа на вредности, што ќе овозможи младите да се стекнат со вештини и начин на размислување неопходни за личен раст, активно учество во општеството и придонес за севкупниот напредок на населението преку пристап кој ги адресира различните искуства и потреби на девојчињата и момчињата.	**Министерство за образование и наука** Биро за развој на образованието Центар за стручно образование и обука Агенција за квалитет во високото образование Национален совет за високо образование и	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за образование и наука над 4% од БДП	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Фондови на приватен сектор (приватни училишта)	Глобален индекс на знаење (над 52)

		научноистражувачка дејност Образовни институции					
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 3.5.: ПРЕПОЗНАТЛИВ КУЛТУРЕН ИДЕНТИТЕТ И ВРЕДНОСТИ							
3.5.1. Развиени културни и креативни индустрии и спорт	Зајакнување на претприемачите вклучително и женското претприемништво, а истовремено промовирање на културното богатство пред глобалната публика.	**Министерство за култура и туризам** Министерство за економија и труд Министерство за образование и наука Стопански комори ЕЛС	2024 година	2028 година	Буџетски трошоци за поддршка на културата (над 1,5% од БДП)	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Фондови на приватен сектор	Учество на културниот сектор во вкупната вработеност (над 0,5%)
3.5.2. Културата, мултикултурата и културното наследство во функција на туризмот	Културата и културното наследство играат голема улога во функција на туризмот, нудејќи и на Република Северна Македонија можност да ја промовира својата богата историја и традиции на светот со пристап кој ги препознава различните таленти и придонеси на жените и мажите во културата и традицијата.	**Министерство за култура и туризам** Министерство за економија и труд Агенција за промоција и поддршка на туризмот Стопански комори ЕЛС	2024 година	2028 година	Буџетски трошоци за поддршка на културата (над 1,5% од БДП)	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации Фондови на приватен сектор	Учество на културниот сектор во вкупната вработеност (над 0,5%)
3.5.3. Културно наследство отпорно на ризици	Имплементација на стратегии за заштита на историските локалитети, артефакти и традиции, осигурувајќи им отпорност наспроти предизвиците како што се природните катастрофи, урбанизацијата и културните промени земајќи ги во предвид специфичните перспективи и одговорности на мажите и жените.	**Влада на РСМ** **Министерство за култура и туризам** Управа за заштита на културното наследство	2024 година	2028 година	Буџетски трошоци за поддршка на културата (над 1,5% од БДП)	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Учество на културниот сектор во вкупната вработеност (над 0,5%)

СТРАТЕШКА ОБЛАСТ БР. 4: ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО И ДОБРО УПРАВУВАЊЕ

Мисија

Северна Македонија да биде развиена како мултикултурна родово инклузивна заедница заснована врз владеењето на правото и доброто управување, како најсилна гаранција за почитување на правото на среќа на граѓаните и на подобар квалитет на живот. До 2044 година РСМ, како нова членка на ЕУ, државата треба да ги отвори сите протоци на основните слободи и права на македонските граѓани, како државјани и на ЕУ, на единственото подрачје на слобода, безбедност и правда, а сите нејзини институции на власт-собраниска, извршна и судска, да ги остваруваат своите функции врз европските вредности и стандарди, со високо ефективно, транспарентно и целосно дигитализирано судство кое континуирано бара одговорност од оние кои се виновни за корупција и тешки форми на криминал, со силна, високопрофесионална и деполитизирана и ефикасна јавна администрација, со граѓани кои согласно нивната уставна позиција на носители на суверенитетот се вистински партиципиенти учесници во политичкото одлучување и заштитени ранливи групи на сите нивоа; со учество на бизнис заедницата, граѓанското општество и политичките партии во креирањето на јавните политики низ постојано унапредување на демократските односи и дијалог на сите нивоа и со одговорни носители на јавни функции и даватели на јавни услуги. Државата ќе создаде средина каде што ќе напредува одржливата пазарна економија и ќе се создадат услови за поголема социјална правда и сигурност за сите граѓани кои ќе ги споделуваат придобивките од економскиот раст развој и нема да чувствуваат потреба да емигрираат во економски поразвиените држави со функционална демократија.

Стратешки цели

- Владеење на правото и доследно применет принцип на поделба на власта и ефективна парламентарна контрола
- Транспарентен, отчетен и ефикасен јавен сектор
- Слободни и независни медиуми
- Нулта корупција, правна сигурност и неселективна правда
- Ефикасна заштита на основните човекови слободи и права и заштита на заедниците

Релевантни преговарачки поглавја со ЕУ	Релевантни Цели за одржлив развој
Кластер 1: **Фундаменти** Поглавје 23: Правосудство и фундаментални права Поглавје 24: Правда, слобода и безбедност Поглавје 5: Јавни набавки Поглавје 32: Финансиска контрола Кластер 3: Конкурентност и инклузивен раст Поглавје 10: Информатичко општество и медиуми	Цел 16: Мир, правда и силни институции Цел 10: Намалени нееднаквости Цел 8: Достоинствено вработување и економски раст Цел 1: Нема сиромаштија Цел 5: Родова еднаквост Цел 3: Добро здравје и благосостојба

Стратешки приоритет	Скратен опис на приоритет	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Проценка на потребните средства (годишен просек, 2024-2028)	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со приоритетот)
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 4.1.: ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО И ДОСЛЕДНО ПРИМЕНЕТ ПРИНЦИП НА ПОДЕЛБА НА ВЛАСТА И ЕФЕКТИВНА ПАРЛАМЕНТАРНА КОНТРОЛА							
4.1.1. Забрзување на евроинтегративниот процес	Преземање чекори и донесување одлуки за да се обезбеди продолжување на евроинтеграциите и полноправно членство, согласно утврдената Преговарачка рамка со ЕУ. .	**Министерство за европски прашања Влада на РСМ Собрание на РСМ Останати ресорни министерства Министерство за финансии Министерство за надворешни работи и меѓународна трговија Државен завод за ревизија Ревизорско тело за ИПА**	2024 година	2028 година	Буџетски средства (развојна програма МА Помош при транзиција и институционална надградба) - 22.867.000 денари) Во рамки на Програмата ИПАРД 2021-2027 година: 97 милиони евра средства од ИПА, национално кофинансирање 31 милиони евра. 859 милиони евра (План за раст на Европска Комисија, 2024-2027), од кои две третини заеми и една третина инвестициски грантови.	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ	Отворени над 70% од преговарачките поглавја
4.1.2. Доследна примена на начелото на поделба на власта и создавање на ефикасни и департизирани институции	Пресоздавање на ефикасни департизирани институции, кои на подолг рок треба да го водат процесот	**Собрание на РСМ Влада на РСМ Министерство за правда**	2024 година		/	/	Индикатор за ефективност на владата над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)

	на надминување на кризата, одмрзнување на евроатлантските интеграции и развој на општеството врз либералните начела на демократска правна држава	**Останати ресорни министерства**		2028 година			Индикатор за гласност и отчетност над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5) Индикатор за владеење на правото над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)
4.1.3. Политичките партии како промотори на демократските процеси и на демократскиот дијалог	Политичките партии треба да бидат главни промотори на демократските стремежи. Тие треба да ја имаат предвид неповторливата шанса за придвижување на земјата на пред и да го исполнат барањето на граѓаните, земјата да стане полноправна членка на ЕУ.	**Собрание на РСМ** **Влада на РСМ** Министерство за односи со заедниците Политички партии	2024 година	2028 година	/	/	Индикатор за гласност и отчетност над 0,2 во 2028 година (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5) /
4.1.4. Независни судови, самостојни и ефективни обвинителства и други институции на правдата	Почитувањето и примената на правото, меѓу другото, и со воспоставување ефективна контрола над извршната власт и државната управа во делот на изрекувањето на правото и заштитата на човековите слободи и права	**Министерство за правда** **Собрание на РСМ** **Надзорни/контролни тела - Судски совет**	2024 година	2028 година	Во согласност со судскиот буџет		Индикатор за владеење на правото над 0,2 во 2028 година (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 4.2.: ТРАНСПАРЕНТЕН, ОТЧЕТЕН И ЕФИКАСЕН ЈАВЕН СЕКТОР							
4.2.1. Транспарентна и демократска постапка на донесување легитимни закони и други одлуки	Донесување на законите во транспарентна и демократска постапка уредена со Деловникот на Собранието на РСМ. Таа постапка подразбира легитимност на законите и другите одлуки.	**Влада НА РСМ** Собрание на РСМ Државна комисија за спречување на корупцијата Судови Политички партии Министерство за дигитална трансформација Министерство за јавна администрација	2024 година	2028 година	/	/	Индикатор за владеење на правото над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)
4.2.2. Доследна и континуирана имплементација на донесените закони и почитување на договорените обврски	Донесување и примена на мерки за надзор врз постапките за примена на законите, воспоставен механизам и систем за мониторирање на доследната и континуирана примена на законите и почитување на обврските кои произлегуваат склучените договори на меѓународно и национално ниво.	**Собрание на РСМ** Влада на РСМ Државна комисија за спречување на корупцијата Министерство за јавна администрација			/	/	Индикатор за владеење на правото над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5) Индикатор за ефективност на владата над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)
4.2.3. Избор, именување, вработување и унапредување во јавната администрација врз основа на системот на заслуги	Спроведување на принципот на избор, именување, вработување и напредување во јавната администрација според системот на	**Влада на РСМ** Собрание на РСМ Министерство. за правда Државна комисија за спречување на корупцијата	2024 година	2028 година	/	/	Индикатор за ефективност на владата над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5) Индикатор за владеење на правото над 0,2 во 2028

	квалификации, знаење и заслуги.	Министерство за јавна администрација					год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)
4.2.4. Засилена транспарентност и отчетност во остварувањето на јавните функции	Изградена доверба на граѓаните во Владата, односно во министерствата и во другите органи на државната управа и институции на извршната власт и создавање амбиент на транспарентност и доверба.	**Министерство за јавна администрација** **Влада на РСМ** Собрание на РСМ Министерство за дигитална трасформација ЕЛС Граѓанско општество	2024 година	2028 година	/	/	Индикатор за гласност и отчетност над 0,2 во 2028 година (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)
4.2.5. Судска контрола над законитоста на актите на јавната администрација	Зацврстена судска контрола на уставноста на законите и законитоста на прописите на јавните органи. Рационализација и оптимизација на јавниот сектор, и поставување на стабилна правна рамка.	Управен суд Уставен суд Судски тела	2024 година	2028 година	/	Буџет Судски буџет	Индикатор за владеење на правото над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)
4.2.6.Дигитализација на јавните услуги и служби и слободен пристап до информации на граѓаните за нивното функционирање	Дигитализацијата како приоритет подразбира постигнување на висок степен на модернизација на земјата преку користење на информатички технологии во приватниот и јавниот сектор	**Министерство за јавна администрација/** **Министерство за дигитална трансформација** **Влада на РСМ** Собрание на РСМ Останати ресорни министерства ЕЛС	2024 година	2028 година	Буџетски расходи над 35% од БДП Заем од Светска банка (Агенда за дигитален развој, 50 милиони САД долари – 2025 година)	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други меѓународни организации	Над 36% од населението со основни дигитални вештини (извор: Eurostat)

	пристапни и прилагодени на специфичните можности и потреби на мажите и жените. Истите да се приспособени на ранливите групи на граѓани, еднакво достапни за сите граѓани секаде во руралните и урбаните средини. .					Заеми од Светска банка	
4.2.7. Јавна администрација ориентирана кон остварување резултати	Ефикасна, ефективна, квалитетна, транспарентна и одговорна јавна администрација која на граѓаните им нуди предвидливост и квалитетни јавни услуги	**Министерство за јавна администрација** **Влада на РСМ** Собрание на РСМ Министерство за дигитална трансформација Останати ресорни министерства ЕЛС Граѓанско општество	2024 година	2028 година	Буџетски расходи над 35% од БДП	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други меѓународни организации	Индикатор за ефективност на владата над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)
4.2.8. Креирани политики со учество на граѓански организации, граѓани и други засегнати страни	Обезбедување услови за што поширок опфат на информирани граѓани, но и нивно консултирање во случај кога треба да се носат политики и одлуки . Забележителен е позитивниот тренд на зајакнатата координација и вмрежување на	**Влада на РСМ** Собрание на РСМ Министерство за јавна администрација Единици на локална самоуправа Останати ресорни министерства Граѓанско општество	2024 година	2028 година	Буџетски расходи над 35% од БДП	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други меѓународни организации	Индикатор за ефективност на владата над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)

	граѓанското општество за соработка со Владата, особено во делот на реформи во правосудниот сектор.						
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 4.3.: СИЛНО ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО И СЛОБОДНИ И НЕЗАВИСНИ МЕДИУМИ							
4.3.1. Силен граѓански сектор како основа за отчетно, транспарентно и демократско општество	Континуирано зајакнување на граѓанскиот сектор, кој претставува основа и сигурност за долгорочен развој и креирање на политики согласно потребите на граѓаните. Неопходно е обезбедување на континуирана и одржлива финансиска и нефинансиска поддршка на граѓанскиот сектор и негово формално и неформално вклучување во сите реформски процеси на сите нивоа	**Влада на РСМ** **Собрание на РСМ** Останати ресорни министерства ЕЛС Граѓанско општество	2024 година	2028 година	Буџетска поддршка за невладиниот сектор (преку транспарентни и објективни критериуми)	Буџет	Глобален статус на слобода (над 72 индексни поени од 100)
4.3.2. Слобода на медиумите за објективно информирање	Медиумите овозможуваат постојана проверка и оценка на активностите на власта и помагаат прашањата од интерес за граѓаните и гласот на граѓаните да стане важен и да биде слушнат во јавната сфера.	Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги Министерство за дигитална трансформација Граѓанско општество	2024 година	2028 година	Буџетска поддршка за медиумите (преку транспарентни и објективни критериуми)	Буџет	Глобален статус на слобода (над 72 индексни поени од 100) Индекс на слобода на медиумите (над 75 од можни 100 поени) (World Press Freedom Index)

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 4.4.: НУЛТА КОРУПЦИЈА, ПРАВНА СИГУРНОСТ И НЕСЕЛЕКТИВНА ПРАВДА							
4.4.1. Примена на универзалните стандарди на добро владеење	Примена на универзалните стандарди формулирани и во меѓународните конвенции што се однесуваат на злоупотребата на власта, криминалот и корупцијата или се експлицитно предвидени како политички критериуми што треба да ги исполни секоја држава кандидат за членство во ЕУ.	**Влада на РСМ** Собрание на РСМ Државна комисија за спречување на корупцијата Правосудни органи	2024 година	2028 година	/	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други меѓународни организации	Индикатор за ефективност на владата над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5) Индикатор за владеење на правото над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5) Индикатор за гласност и отчетност над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)
4.4.2. Ефикасна борба против корупцијата, организираниот криминал и злоупотребите на власта на сите нивоа	Преглед на воспоставените практики, идентификување на системски проблеми, давање препораки и наоди до сите релевантни учесници за нивните понатамошни активности, истовремено осврнувајќи се на дефицитите при спроведувањето на правдата.	**Влада на РСМ** Собрание на РСМ Државна комисија за спречување на корупцијата Правосудни органи Стопански комори Граѓанско општество	2024 година	2028 година	/	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други меѓународни организации	Индикатор за перцепција за корупцијата (подобрување за најмалку пет позиции на глобалното рангирање до 2028 година)
4.4.3. Независни, функционални и добро координирани државни институции	Исполнување на функциите на државните	**Влада на РСМ** Собрание на РСМ Државна комисија	2024 година	2028 година	Буџет Судски буџет	Буџет	Индикатор за ефективност на владата над 0,2 во 2028

	институции преку доследно придржување кон принципите на законитост, транспарентност, професионалност, отчетност и одговорност	за спречување на корупцијата Правосудни органи				Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други меѓународни организации	год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 4.5.: ЕФИКАСНА ЗАШТИТА НА ОСНОВНИТЕ ЧОВЕКОВИ СЛОБОДИ И ПРАВА И ЗАШТИТА НА ЗАЕДНИЦИТЕ							
4.5.1. Држава во која владее еднаквост, недискриминација и праведност	Воспоставена родова еднаквост. Ефикасна заштита на правата и слободите на припадниците на маргинализираните заедници. Обезбедување пристап до податоците и за лицата од ранливите категории и лицата со попреченост.	Собрание на РСМ **Влада на РСМ** Министерство за социјална политика, демографија и млади Државна комисија за спречување на корупцијата Комисија за спречување и заштита од дискриминација Правосудни органи	2024 година	2028 година	/	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други меѓународни организации	Индикатор за ефективност на владата над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5) Индикатор за владеење на правото над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5) Индикатор за гласност и отчетност над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5) Индикатор за перцепција за корупцијата (подобрување за најмалку пет позиции на глобалното рангирање до 2028 година)
4.5.2. Мултикултурализам, заемно почитување на етничките, верските и другите заедници и уставен патриотизам	РСМ се грижи и ги унапредува колективните права на националните, етничките, верските и други заедници. Културните политики треба да одговорат на	Собрание на РСМ **Влада на РСМ** Министерство за односи меѓу заедниците Комисија за односи со верски заедници	2024 година	2028 година	/	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други меѓународни организации	Индикатор за ефективност на владата над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)

	потребите за зачувување на богатото културно наследство на земјата, да обезбедат промоција на хетерогени, динамични, социјални и културни дентитети во државата, а воедно да го поттикнат поширокото културно издигнување на граѓаните.						
4.5.3. Заштита на немнозинските заедници, сиромашните лица и на лицата кои се дел од миграциските текови	Градењето на општество со инклузивен развој е тесно поврзано со почитување на човековите права во најширока смисла и заштита од секаков облик на дискриминација. Остварување на правата во областа на вработувањето, образованието, културата и други области во кои со закон се уредени правата на припадниците на заедниците.	**Министерство за социјална политика, демографија и млади** Министерство за односи меѓу заедниците Министерство за внатрешни работи Комисија за спречување и заштита од дискриминација	2024 година	2028 година	/	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други меѓународни организации	Индикатор за ефективност на владата над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5) Индикатори за мерење на интеграција и инклузија
4.5.4. Хуман затворски систем и ресоцијализација и реинтеграција на претходно осудени лица	Подобрување на положбата и остварување на правата на осудените лица	**Министерство за правда** Министерство за социјална политика,	2024 година	2028 година	/	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ	Индикатор за ефективност на владата над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)

	вклучително и жените, но и подобрување на состојбите при извршувањето на санкциите, третманот на осудените лица и условите во кои тие живеат и работат. Остварување на целите на одделни санкции, што ќе придонесат за нивна успешна ресоцијализација и реинтеграција по издржување на казната.	демографија и млади Управа за извршување санкции				Грантови од други меѓународни организации	
4.5.6. Ефикасна заштита на правата за здрава животна средина	Континуирано почитување, заштита и обезбедување на човековите права е неопходно за обезбедување сигурна, чиста, здрава и одржлива животна средина.	**Министерство за животна средина и просторно планирање** Министерство за правда	2024 година	2028 година	/	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други меѓународни организации	Индикатор за ефективност на владата над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)
4.5.7. Пристап до правда	Правна заштита (признавање на правна, деловна и процес на способност), зајакнување на правната свест и информирање, бесплатна правна помош, правични судски и управни постапки, ефикасно извршување и зголемена улога на парламентот, омбудсманот и граѓанското општество.	**Министерство за социјална политика, демографија и млади** Министерство за правда Народен правобранител Граѓанско општество	2024 година	2028 година	/	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други меѓународни организации	Индикатор за ефективност на владата над 0,2 во 2028 год. (релевантен дијапазон: -2,5; +2,5)

СТРАТЕШКА ОБЛАСТ БР. 5: СИГУРНО, БЕЗБЕДНО И ОТПОРНО ОПШТЕСТВО

Мисија

Нашата мисија е да создадеме сигурна, безбедна и отпорна животна средина што им овозможува успех на сите поединци и бизниси. Ќе бидат користени динамични стратегии што поттикнуваат меѓусебно поврзано и координирано владеење за отпорност, справувајќи се со ризикот и заканите на домашно и меѓународно ниво, пред да се случат, за време на заканите и откако ќе се случат заканите. Нашиот примарен фокус е да се подобри отпорноста преку координирани напори на сите релевантни сектори што се клучни за националната безбедност и градење на отпорноста. Ефективното споделување на информации е од најголема важност и во рамки на националната безбедносна рамка и со клучните носители на одлуки. Фокусот е да се даде приоритет на човековата безбедност, да се подобри државната и општествената отпорност, да се промовира општествен развој, да се заштити националниот и културниот идентитет и да се зајакне безбедноста и стабилноста за сите на локално ниво ***со посебен фокус на специфичните предизвици и ранливости со кои се соочуваат жените и мажите***. За да се остварат овие цели усвојуваме интегриран државен пристап, кој опфаќа меѓународен ангажман по потреба, за ефективно да се антиципираат и решат современите и потенцијалните ризици и закани.

Стратешки цели

- Општество што е отпорно на кризи и катастрофи
- Заедници отпорни на климатски промени
- Интегралната безбедност како клуч за справување со предизвиците поврзани со безбедноста и надворешната политика

Релевантни преговарачки поглавја со ЕУ	Релевантни Цели за одржлив развој
Кластер 6: Надворешни односи Поглавје 30: Надворешни односи Поглавје 31: Надворешна, безбедносна и одбранбена политика Кластер 1: Фундаменти Поглавје 23: Правосудство и фундаментални права Поглавје 24: Правда, слобода и безбедност Кластер 3: Конкурентност и инклузивен раст Поглавје 10: Информатичко општество и медиуми Кластер 4: Зелена агенда и одржлива поврзаност Поглавје 27: Животна средина и климатски промени	Цел 16: Мир, правда и силни институции Цел 11: Одржливи градови и заедници Цел 13: Климатска акција Цел 15: Живот на копно Цел 6: Чиста вода и санитарни услови Цел 5: Родова еднаквост

Стратешки приоритет	Скратен опис на приоритетот	Водечки орган Други органи	Почетендату м	Планирандат ум на извршување	Проценка на потребните средства (годишен просек, 2024-2028)	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со приоритетот)
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 5.1.: ОПШТЕСТВО ШТО Е ОТПОРНО НА КРИЗИ И НА КАТАСТРОФИ							
5.1.1. Трансформиран систем за управување со ризик од катастрофи со фокус на превенција	Систематска и сеопфатна процена на ризици и опасности, мерки за превенција и ублажување, подготвеност, ефективен и ефикасен одговор и отпорно закрепнување од катастрофи и кризи, градење култура на отпорност, преглед на одговорност, неопходни измени во законодавството и ефективна координација со националните, локалните и меѓународните партнери вклучувајќи родово сензитивен пристап во секоја фаза, и промовирајќи активно вклучување на жените и маргилизираните групи на граѓани во напорите за превенција и одговор	**Министерства за одбрана** Министерство за внатрешни работи Центар за управување со кризи Дирекција за заштита и спасување Министерство за здравство Министерство за финансии Министерство за земјоделие, шумарство и водостопанство Министерство за образование и наука Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за локална самоуправа Единици на локална самоуправа	2024 година	2028 година	Во рамки на буџетите на институциите	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Индекс на информираност за ризици (вредност под 2,5) Информираност за ризици поврзани со климатските промени (вредност под 2,1) Индекс на безбедносни закани (10; 0) – под 4,0

5.1.2. Функционален систем за рано предупредување за повеќе опасности	Трансформација на постојниот систем за рано предупредување преку поголемо разбирање на ризиците, подобро следење и прогнозирање, навремено и точно предупредување и алармирање за целото население, како и јасни насоки за јавноста, службите за итна помош и релевантните чинители за однесувањата и постапките за одговарање на различни опасности. и адресирање на специфичните ранливости и потреби на жените и мажите во комуникацијата при ризик	**Центар за управување со кризи** Министерство за одбрана Министерство за внатрешни работи Дирекција за заштита и спасување Министерство за здравство Плански региони Единици на локална самоуправа	2024 година	2028 година	Во рамки на буџетите на институциите	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Индекс на информираност за ризици (вредност под 2,5) Информираност за ризици поврзани со климатските промени (вредност под 2,1) Индекс на безбедносни закани (10; 0) – под 4,0
5.1.3. Планирање на превенцијата и намалување на ризикот	Да се даде приоритет на проценката на ризик и да се опфати планирањето на превенцијата и намалувањето на ризикот во рамки на стратегии, применувајќи алатки како што е подготовка на	**Дирекција за заштита и спасување** **Центар за управување со кризи** Министерство за одбрана Министерство за внатрешни работи Министерство за здравство	2024 година	2028 година	Во рамки на буџетите на институциите	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Индекс на информираност за ризици (вредност под 2,5) Информираност за ризици поврзани со климатските

	инвестиции и инфраструктура, служби и сите поврзани рамки за климатски промени и за катастрофи	Министерство за локална самоуправа Плански региони Единици на локална самоуправа Министерство за финансии					промени (вредност под 2,1) Индекс на безбедносни закани (10; 0) – под 4,0
5.1.4. Интегрирано и соодветно финансирање за отпорност	Сеопфатен буџет за безбедност и градење отпорност што опфаќа превенција и ублажување, градење отпорност на инфраструк-турата, подготвеност, одговор и закрепнување од катастрофи, здравствена заштита, образование, заштита на животната средина, мрежи за социјална заштита, меѓународна соработка, владини капацитети и финансирање по ризици поттикнувајќи ја инклузивноста и промовирајќи активен ангажман на жените и маргинализираните	**Министерство за финансии** Дирекција за заштита и спасување Центар за управување со кризи Министерство за одбрана Министерство за внатрешни работи Министерство за здравство Плански региони Единици на локална самоуправа Стопански комори Граѓанско општество	2024 година	2028 година	Во рамки на буџетите на институциите	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Индекс на информираност за ризици (вредност под 2,5) Информираност за ризици поврзани со климатските промени (вредност под 2,1) Индекс на безбедносни закани (10; 0) – под 4,0

	групи во напорите за градење отпорност.						
5.1.5. Научни и технолошки иновации за отпорност на катастрофи и климатска отпорност	Давање приоритет на проширувањето и важноста на искористувањето на иновациите за решавање на комплексни и меѓусебно поврзани предизвици преку мултидисциплинарен пристап што ги комбинира научните достигнувања, употребата на технологијата и ефективното владеење за да се подобри отпорноста при постоење на несреќа.	**Министерство за економија и труд** Министерство за транспорт и врски Министерство за образование и наука МАНУ Универзитети Научноистражувачки центри Плански региони Единици на локална самоуправа	2024 година	2028 година	Во рамки на буџетите на институциите	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Индекс на информираност за ризици (вредност под 2,5) Информираност за ризици поврзани со климатските промени (вредност под 2,1) Индекс на безбедносни закани (10; 0) – под 4,0
5.1.6. Отпорна инфраструктура и услуги на национално и регионално ниво	Проширување на политиките и практиките за градење отпорност за клучните инфраструктурни капацитети, средства, услуги и ресурси. Дизајн, подготовка, градење, реконструкција и функционирање на инфраструктурата за превенција и инфраструктурата, услугите потребни за отпорност.	Министерство за транспорт и врски самоуправа Плански региони Единици на локална самоуправа Министерство за економија и труд Министерство за локална самоуправа Универзитети Научноистражувачки центри	2024 година	2028 година	Во рамки на буџетите на институциите	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Индекс на информираност за ризици (вредност под 2,5) Информираност за ризици поврзани со климатските промени (вредност под 2,1) Индекс на безбедносни закани (10; 0) – под 4,0.

СТРАТЕШКА ЦЕЛ 5.2.: ЗАЕДНИЦИ ОТПОРНИ НА КЛИМАТСКИ ПРОМЕНИ							
5.2.1. Процена, мапирање и планирање на адаптацијата кон климатските промени	Идентификација и мапирање на регионите коишто се најранливи и подготовка на стратегии за адаптација со вклучување на чинителите	**Центар за управување со кризи** **Дирекција за заштита и спасување** Универзитети Научноистражувачки центри Министерство за локална самоуправа Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанствоо Единици на локална самоуправа Плански региони	2024 година	2028 година	Во рамки на буџетите на институциите	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Индекс на информираност за ризици (вредност под 2,5) Информираност за ризици поврзани со климатските промени (вредност под 2,1) Индекс на безбедносни закани (10; 0) – под 4,0
5.2.2. Подготвеност и одговор на климатските ризици	Оценување на регионалните и локалните мерки за адаптација кон климатските промени за кои е потребен развој на капацитетите за превенција и одговор, развој на програми за обука на службениците, кои се фокусираат на клучните вештини и редовна надградба на капацитетите со информирање и вежби на сите нивоа	**Центар за управување со кризи** **Дирекција за заштита и спасување** Министерство за животна средина и просторно планирање Министерство за транспорт и врски Министерство за финансии Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанствоо Универзитети Научноистражувачки центри Плански региони	2024 година	2028 година	Во рамки на буџетите на институциите	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Индекс на информираност за ризици (вредност под 2,5) Информираност за ризици поврзани со климатските промени (вредност под 2,1) Индекс на безбедносни закани (10; 0) – под 4,0

		Единици на локална самоуправа					
5.2.3. Локални и регионални инфраструктура и услуги отпорни на климатски промени	Осигурување на финансиски механизми што даваат приоритет, подготовка, градење, реконструкција на инфраструктура отпорна на климатски промени и функционирање на инфраструктура и услуги отпорни на климатски промени на регионални и локални нивоа, што се карактеризираат со родова одговорност	Единици на локална самоуправа Плански региони Министерство за локална самоуправа Министерство за животна средина и просторно планирање Министерство за транспорт и врски Универзитети Научноистражувачки центри Центар за управување со кризи Дирекција за заштита и спасување	2024 година	2028 година	Во рамки на буџетите на институциите	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Индекс на информираност за ризици (вредност под 2,5) Информираност за ризици поврзани со климатските промени (вредност под 2,1) Индекс на безбедносни закани (10; 0) – под 4,0
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 5.3.: ИНТЕГРАЛНАТА БЕЗБЕДНОСТ КАКО КЛУЧ ЗА СПРАВУВАЊЕ СО ПРЕДИЗВИЦИТЕ ПОВРЗАНИ СО БЕЗБЕДНОСТА И НАДВОРЕШНАТА ПОЛИТИКА							
5.3.1. Модерен концепт за создавање безбедносна политика	Креирање на модел на интегриран систем за безбедност и одбрана кој ги препознава и адресира родово специфичните безбедносни потреби и ризици икој има една точка на обединување на политиките за национална безбедност, точка од каде се даваат	Министерство за внатрешни работи Министерство за одбрана Министерство за надворешни работи и надворешна трговија Агенција за национална безбедност Агенција за разузнавање Универзитети МАНУ	2024 година	2028 година	Во рамки на буџетите на институциите	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Индекс на информираност за ризици (вредност под 2,5) Индекс на безбедносни закани (10; 0) – под 4,0

	насоките за работа на безбедносните структури, од каде се координираат активностите и каде ќе се обединуваат ресурсите од сите видови	Граѓанско општество					
5.3.2. Контролна функција на Собранието врз создавањето и спроведувањето на безбедносната, одбранбената и надворешната политика	Собранието како носител на законодавната власт треба понагласено да ја применува негова првенствена функција во безбедноста и безбедносната политика.	**Собрание на РСМ** Министерство за внатрешни работи Министерство за одбрана Министерство за надворешни работи и надворешна трговија Агенција за национална безбедност Агенција за разузнавање	2024 година	2028 година	Во рамки на буџетите на институциите	Буџет Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Индекс на информираност за ризици (вредност под 2,5) Индекс на безбедносни закани (10; 0) – под 4,0
5.3.4. Генералштабот на Армијата, дел од Министерството за одбрана	Интеграција на Генерал штабот на Армијата во од одбранбениот систем во рамки на Министерството за одбрана на Република Северна Македонија и промоција на инклузивна средина која промовира родова еднаквост во армијата, задржувајќи ја ексклузивно надлежноста за воени прашања за	**Министерство за одбрана** Претседател на РСМ Собрание на РСМ Влада на РСМ	2024 година	2028 година	Во рамки на буџетите на институциите	Буџет	Индекс на информираност за ризици (вредност под 2,5) Индекс на безбедносни закани (10; 0) – под 4,0

	дејствување во согласност со законските регулативи, Уставот и дефинираните мисии						
5.3.5. Сигурен и еднаков сојузник на НАТО	Северна Македонија преку сеопфатна надворешна политика ќе продолжи да создава и нуди можности за навремено приспособување на новите околности и меѓународно позиционирање како вреден, сигурен и еднаков сојузник на НАТО и силен стратешки сојузник со САД.	Министерство за одбрана Претседател на РСМ Собрание на РСМ Влада на РСМ Министерство за надворешни работи и надворешна трговија Министерство за финансии	2024 година	2028 година	Најмалку 2% од годишниот БДП	Буџет Грантови од меѓународни организации	Индекс на информираност за ризици (вредност под 2,5) Индекс на безбедносни закани (10; 0) – под 4,0

СТРАТЕШКА ОБЛАСТ БР. 6: ЗЕЛЕНА ТРАНСФОРМАЦИЈА

Мисија

Државата да се позиционира како регионален лидер во одрживиот развој и грижата за животната средина, притоа имплементирајќи ја транзицијата кон ниско јаглеродна економија и обезбедувајќи раст. Основната примарна цел во оваа насока е значително да се намалат емисиите на стакленички гасови, да се подобри квалитетот на воздухот и да се подобри енергетската ефикасност, а со тоа да се поттикне поздрава животна средина за граѓаните ***интегрирајќи ја родовата перспектива во политиките и програмите за животна средина***. Истовремено, потребна е обнова на системот за управување со отпад со зголемување на стапките на рециклирање и воспоставување стандардизирани депонии, со што ќе го намалиме нашиот еколошкио тпечаток. Заштитата на природата и биодиверзитетот е од суштинско значење за подобрување на животната средина.

Стратешки цели

- Климатски неутрално општество со низок процент на енергетска сиромаштија
- Здрава и чиста животна средина

Релевантни преговарачки поглавја со ЕУ	Релевантни Цели за одржлив развој
Кластер 4: Зелена агенда и одржлива поврзаност Поглавје 15: Енергија Поглавје 27: Животна средина и климатски промени Поглавје 14: Транспортна политика Поглавје 21: Трансевропски мрежи Кластер 5: Ресурси, земјоделство и кохезија Поглавје 11: Земјоделство и рурален развој Поглавје 12: Безбедност на храна, ветеринарна и фитосанитарна политика Поглавје 13: Рибарство Кластер 3: Конкурентност и инклузивен раст Поглавје 20: Претпријатија и индустриска политика Кластер 2: Внатрешен пазар Поглавје 28: Заштита на потрошувачи и здравствена заштита	Цел 3: Да се осигурат здрави животи и да се промовира добросостојба за сите. Цел 7: Достапна и чиста енергија Цел 13: Климатска акција Цел 12: Одржлива потрошувачка и производство Цел 15: Живот на копно Цел 8: Достоинствено вработување и економски раст Цел 6: Чиста вода и санитетски услови Цел 2: Нема глад Цел 9: Индустрија, иновации и инфраструктура Цел 11: Одржливи градови и заедници Цел 10: Намалени нееднаквости

Стратешки приоритет	Скратен опис на приоритетот	Водечки орган Други органи	Почетендату м	Планирандат ум на извршување	Проценка на потребните средства (годишен просек, 2024-2028)	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со приоритетот)
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 6.1.: КЛИМАТСКИ НЕУТРАЛНО ОПШТЕСТВО СО НИЗОК ПРОЦЕНТ НА ЕНЕРГЕТСКА СИРОМАШТИЈА							
6.1.1. Енергетската ефикасност – прв избор на граѓаните и на компаниите	Енергетската ефикасност помага во намалувањето на потрошувачката и трошоците поврзани со енергијата. Дополнително, енергетската ефикасност придонесува за ублажување на климатските промени, а вклучувањето на жените во планирањето и спроведувањето на мерките за енергетска ефикасност може да ја подобри ефективноста и инклузивноста на овие иницијативи бидејќи жените често играат клучни улоги во управувањето со употребата на енергија, како што се готвењето,	**Министерство за економија и труд** **Министерство за** животна средина и просторна планирање Министерство за финансии Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини Министерство за социјална политика, демографија и млади Банка за поддршка на развојот Стопански комори Единици на локална самоуправа	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за заштита и унапредување на животната средина (над 0,5% од БДП) Заем од Светска банка (Развој на „позелена" животна средина, 40 милиони САД долари, 2025-26 год.) План за раст 2024-2027 (Реформа агенда за Западен Балкан)	Буџет „Зелени" кредити (производи) од комерцијални банки и други финансиски институции Грантови Заеми од Светска банка Инвестиции на бизнис секторот	Енергетска продуктивност (економски аутпут по употребена единица за енергија) – над 3.500€ / kgoe

	греењето и домашните работи.						
6.1.2. Електрифицирана и дигитализирана железница и висок процент на возила на чиста енергија	Модернизирата транспортната инфраструктура преку електрифицирање на железничките мрежи и користењето на еколошки возила, особено оние што се напојуваат со електрична енергија и водород или други чисти горива во иднина, придонесуваат за намалени емисии на јаглерод и подобрен квалитет на воздухот со оглед на тоа дека електричната енергија ќе биде произведена од обновливи извори на енергија.	**Министерство за транспорт** **Министерство за животна средина и просторно планирање** Министерство за финансии	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за заштита на животната средина (над 0,5% од БДП)	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Процент на урбано население кое е изложено на концентрации на загадувачки супстанци (SO_2, PM_{10}, HE_2), кои ги надминуваат целните вредности 0% / 20% / 20%.
6.1.3. Индустрија со високоразвиени чисти технологии	Инкорпорирање на најсовремени технологии во индустриските процеси (Индустрија 4.0 и пошироко), со цел да се подобри ефикасноста, одржливоста и иновациите	**Министерство за економија и труд** Министерство за финансии Стопански комори	2024 година	2028 година	Бруто-домашна потрошувачка на истражување и развој, како процент од БДП (најмалку 0,5% од БДП)	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Учество на обновливи извори на енергија во финалната потрошувачка (над 30% во 2028 година) Вкупно инсталирана моќност на обновливи извори на енергија (над 1500 MW во 2028 година)

	осигурувајќи дека жените имаат еднаков пристап до обука, вработување и можности за претприемништво во транзицијата кон високо развиени чисти технологии.					Инвестиции на бизнис сектор	
6.1.4. Праведна транзиција од електроцентрали што користат јаглен	Успешно заокружен процес на транзиција што опфаќа етапно затворање на електрани на јаглен, проследен со отворање на нови електрани на обновливи извори на енергија вклучувајќи го и водородот	**Министерство за економија и труд** Министерство за енергетика рударство и минерални суровини Министерство за финансии	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за заштита на животната средина (над 0,5% од БДП) Заем од Светската банка (40 милиони САД долари) План за раст 2024-2027 (Реформа агенда за Западен Балкан)	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Заеми од Светската банка Грантови од други организации	Учество на обновливи извори на енергија во финалната потрошувачка (над 30% во 2028 година) Вкупно инсталирана моќност на обновливи извори на енергија (над 1500 MW во 2028 година)
6.1.5. Енергетската сиромаштија намалена со таргетирана поддршка	Спроведување на механизми за поддршка за да се обезбеди чиста и одржлива енергија, достапна за сите, со посебен акцент на оние кои се соочуваат со економски потешкотии	**Министерство за социјална политика, демографија и млади** Министерство за економија и труд	2024 година	2028 година		Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Намалена енергетска сиромаштија за 10 процентни поени
СТРАТЕШКА ЦЕЛ 6.2.: ЗДРАВА И ЧИСТА ЖИВОТНА СРЕДИНА							
6.2.1. Циркуларната економија е целосно воспоставена	Го намалува прекумерното трошење на	**Министерство за економија и труд**	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за заштита на животната	Буџет Буџети на ЕЛС	

	ресурсите преку промовирање на рециклирањето и повторната употреба, со што се минимизира уништувањето на живеалиштата и зачувувањето на природните екосистеми преку промовирање на инклузивни практики во управување со отпад, рециклирање и заштита на ресурсите.	Министерство за животна средина и просторно планирање Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини Стопански комори			средина (над 0,5% од БДП)	Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации Инвестиции на бизнис секторот	Процент на рециклиран отпад од комуналниот отпад (над 28% во 2028 година)
6.2.2. Паметни и одржливи населени места	Паметни и одржливи населби со посебен фокус на управувањето со квалитетот на воздухот, водните ресурси и отпадот. Ова вклучува дигитализација и имплементација на најсовремени иновативни и чисти технологии како и политики за подобрување на квалитетот на воздухот осигурувајќи дека жените се активно вклучени и ги користете придобивките од	Министерство за локална самоуправа Министерство за животна средина и просторно планирање Министерство за транспорт Министерство за дигитална трансформација Министерство за финансии Биро за регионален развој Единици на локална самоуправа Плански региони	2024 година	2028 година		Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Процент на урбано население кое е изложено на концентрации на загадувачки супстанци (SO_2, PM_{10}, HE_2), кои ги надминуваат целните вредности (0% / 20% / 20%) Процент на рециклиран отпад од комуналниот отпад (над 28% во 2028 година) Процент од домаќинствата опслужени со услуга за собирање отпад (над 80% во 2028 година)

	иновативните решенија за управување со отпад, зачувување на водата и управување со чист воздух						
6.2.3. Заштитена биолошка разновидност и одрживо управувани живеалишта	Имплементирањето на решенијата како што се зголемувањето на заштитените области, пошумувањето и одрживото управување со земјиштето, сеопфатните напори за заштита и зачувување на еколошкиот интегритет на водните екосистеми, минимизирањето на човечкото влијание и ублажувањето на еколошките штети дополнително ја зачувуваат биолошката разновидност, и придонесуваат за почист воздух и вода.	**Министерство за животна средина и просторно планирање** Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини Министерство за земјоделство, водостопанство шумарство Агенција за поттикнување на развојот на земјоделството Биро за регионален развој, ЕЛС	2024 година	2028 година	Бруто-домашна потрошувачка на истражување и развој, како процент од БДП (најмалку 0,5% од БДП)	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Еколошки статус на реките и езерата (умерен или добар)
6.2.4. Земјоделство и прехранбен систем со одржливи земјоделски практики, ефикасно управување со ресурсите и примена на еколошки прифатливи технологии	Овој повеќеслоен приоритет опфаќа усвојување на еколошки одговорни методи на земјоделство,	**Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство**	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за заштита на животната средина (над 0,5% од БДП)	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ	Процент на земјоделски производи кои се продаваат во согласност со стандардите за квалитет* (над 75% (2028)

	намален отпад од ресурси и интеграција на најсовремени технологии за подобрување на земјоделската продуктивност при минимизирање на влијанието врз животната средина преку активно вклучување и препознавање на специфична улога на жените фармери во искористувањето на ресурсите, спроведувањето на еколошки технологии и подигање на свесноста за заштитата животната средина во земјоделското управување.	Министерство за животна средина и просторно планирање Министерство за финансии Агенција за поттикнување на развојот на земјоделството Стопански агро - комори БРР и ЕЛС				Грантови од други организации	Процент на загуба во производството по бербата- под 20% (2028 година)
6.2.5. Рационално користење на природните ресурси и висока свест за животната средина	Човечкиот фактор е основен за имплементацијата на сите претходно споменати приоритети за живеење во здрава, чиста и климатски-неутрална животна средина.	**Влада на РСМ** Министерство за животна средина и просторно планирање Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство Министерство за образование и наука ЕЛС	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за заштита на животната средина (над 0,5% од БДП)	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Еколошки статус на реките и езерата (умерен или добар)

6.2.6. Езерски, речни и шумски системи без штетно антропогено влијание	Сеопфатни напори за заштита и зачувување на еколошкиот интегритет на овие витални екосистеми, минимизирајќи го човечкото влијание и ублажувајќи ја еколошката штета обезбедувајќи активно учество на жените во донесувањето на одлуки за одржливо управување со ресурсите и заштита на животната средина. Со ова се обезбедуваат овие природни системи како суштински живеалишта за биолошката разновидност, кои истовремено се вредни ресурси и можности за рекреација	**Министерство за животна средина и просторно планирање** Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за заштита на животната средина (над 0,5% од БДП)	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Еколошки статус на реките и езерата (умерен или добар) Индекс на енергетска трилема (рангирање по држава) – вредност под 50
6.2.7. Функционален систем за мониторинг и за управување со климатските промени и животната средина	Развој на дигитална инфраструктура за собирање и обработка на родово разделени податоци и креирање на родово одговорни политики за ефикасно следење и справување со промените во	**Министерство за животна средина и просторно планирање/ Влада на РСМ** Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини	2024 година	2028 година	Буџетски расходи за заштита на животната средина (над 0,5% од БДП) Буџетски трошоци за намалување на загадувањето (најмалку 1,3	Буџет Буџети на ЕЛС Претпристапни фондови на ЕУ Грантови од други организации	Еколошки статус на реките и езерата (умерен или добар) Индекс на енергетска трилема (рангирање по држава) – вредност под 50

		милијарди денари годишно)		

од Буџетот на Република Северна Македонија, буџетите на единиците на

едонија".

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Бр. 08-5170/1
29 октомври 2024 година
Скопје

Претседател на Собранието
на Република Северна
Македонија,
Африм Гаши, с.р.